

Program prac konserwatorskich

Przedmiot programu: Restauracja i konserwacja nagrobka **dr Karola Świąćickiego** oraz jego rodziny. Pomnik znajduje się na starym cmentarzu w Cournonterral, we Francji. Wymiary całkowite nagrobka w podstawę płytową 240 x 255 x 300 cm. (stela z płytą grobową 240 x 90 x 215 cm.). Wysokość ogrodzenia 125 cm.

Opis obiektu: Pomnik zbudowany jest praktycznie na planie kwadratu. Otoczony z trzech stron metalowym ogrodzeniem. Z tyłu zaś przylega do muru cmentarnego. Stela albo raczej zmodyfikowana aedicula jest niezwykle ciekawa pod względem architektonicznym oraz posiada bogatą ornamentykę. Pierwotnie nagrobek był zbudowany dla przedwcześnie zmarłej córki Świąćickiego - Marii, stąd to jej poświęcona jest ta najważniejsza kompozycyjnie inskrypcje pośrodku aediculii. Natomiast bogate inskrypcje poświęcone Karolowi i jego żonie Albinie Świąćickim, znajdują się na płytach kamiennych wstawionych na zasadzie inkrustacji w płycie nagrobnej. Wysoka, dwuspadowa płyta nakrywająca oraz aedicula z podstawą, znajdują się na wieloelementowej podstawie płytowej. Całość pomnika wykonana jest z różnych rodzajów kamienia wapiennego.

Restauracja ta ma na celu uratowanie tego cennego pomnika przed wyburzeniem. Pomnik został przeznaczony na likwidację przez władze lokalne i tylko pod warunkiem szybko przeprowadzonego remontu nastąpi odstąpienie od tej decyzji!

Ze względu na rozbudowany charakter prac konserwatorskich oraz nieznaną stan zachowania kamiennej podstawy płytowej i potrzeby komisyjnego wyboru wykończenia podstawy pomnika, proponuje się podzielenie prac na dwa etapy, które będą podzielone poprzez wykonanie krótkiego sprawozdania i ustalenia z inwestorem i administratorem kierunku dokończenia prac. Przedmiotem dyskusji powinien być wybór wykończenia podstawy płytowej pomnika, który przede wszystkim będzie uzależniony od stanu zachowania kamieni podstawy.

Zaleca się ponowne zastosowanie okładziny na podstawie, ale tylko z kamienia naturalnego, najlepiej lokalnego, dostosowanego kolorystycznie do całości pomnika. Płyty powinny być zamontowane ze spadkiem na zewnątrz, aby umożliwić odpływ wód opadowych. Proponowany spadek ok. 5%. Podział pola będzie zgodnie z załączonym projektem kamieniarskim, (fot.1,2). Proponuje się, aby kolorystycznie płyty były nieznacznie ciemniejsze

niż reszta pomnika, jak widoczna próbka na fotografii nr 10. Wapień ten z czasem jaśnieje. Przed przystąpieniem do II-ego etapu prac konieczna jest jego akceptacja przez inwestora oraz lokalne władze. Płyty kamienne są dostępne w zakładzie kamieniarskim w pobliskiej miejscowości Tressan - kosztorys (il. nr 3).

I-szy etap prac dotyczy kompleksowej restauracji i konserwacji wysokiej, dekoracyjnej, steli i rozbudowanej płyty nagrobnej z płytami inskrypcyjnymi, oraz demontażu i przewiezieniu do pracowni metalowego ogrodzenia. Następnie usunięcia z podstawy pomnika, popękanej, betonowej wylewki z i oceny stanu zachowania kamienia podstawy.

II-gi etap prac dotyczy wykończenia podstawy pomnika oraz restauracji i konserwacji metalowego ogrodzenia. Także zakłada się wykonanie rekonstrukcji malowidła ściennego.

Stan zachowania obiektu:

Ogólnie aedicula z podstawą, w pomniku nagrobnym rodziny Święcickich jest w dość dobrym stanie zachowania. Stoi stabilnie. Główny problem natomiast stanowi stan zachowania podstawy płytowej pomnika, która jest przykryta wtórną warstwą betonu, wykonanej prawdopodobnie w celu lepszego odprowadzania wód opadowych z płaskiej powierzchni podstawy. Stąd nie znamy stanu zachowania w miejscach przykrytych betonem. Jedynie na krawędziach i w miejscach gdzie beton popękał i nastąpiło jego odspojenie widzimy, że jest ona w złym stanie zachowania. Największe ubytki w kamieniach podstawy, nastąpiły w miejscach zamocowania metalowego ogrodzenia. Jednocześnie widoczne są ubytki warstwy powierzchniowej kamienia. Poza tym występują inne drobne ubytki formy i warstwy powierzchniowej. Dotyczy to delikatnych detali architektonicznych, najczęściej wystających poza powierzchnie, a także miejsc schowanych, które są narażone na długotrwałe działanie wilgoci.

Poza tym w wielu miejscach występują następujące zniszczenia kamienia: drobne pęknięcia, pudrowanie się powierzchni, deformacje, wyługowania. Spoinowania pomiędzy kamieniami wymaga wymiany bądź uzupełnienia.

Jeśli chodzi o inskrypcje, które są umiejscowione na środkowej części steli, to są one dobrze czytelne, natomiast inskrypcje na płycie nagrobnej są słabo czytelne.

Całość powierzchni kamiennych pokryta jest wtórnymi nawarstwieniami biologicznymi i

chemicznymi tzw. "fałszywa patyna" pochodzenia miejskiego. Szczególnie dotyczy to powierzchni płaskich na których nawarstwienia są grube i czarne. Natomiast na powierzchniach pionowych występują głównie nawarstwienia szare.

Metalowe ogrodzenie, otaczające pomnik jest kompletne. W jednym miejscu jest zdeformowane - bramka wejściowa. Jest ono wykonane z żelaznych prętów, które były łączone poprzez nitowanie i skręcanie. Do ogrodzenia przyłączone są elementy dekoracyjne: zwieńczające szyszki, które były wykonane technikami odlewniczymi. Całość ogrodzenia pokryta jest produktami korozji.

Na murze, który znajduje się za nagrobkiem zachowały się reszki natynkowego malowidła, które ma formę czarnej, dekoracyjnej ramy na białym tle. Jego stan zachowania jest bardzo zły. W innych miejscach na murze cmentarnym, przy innych nagrobkach, można znaleźć formy analogiczne. Zatem był to zwyczaj lokalny.

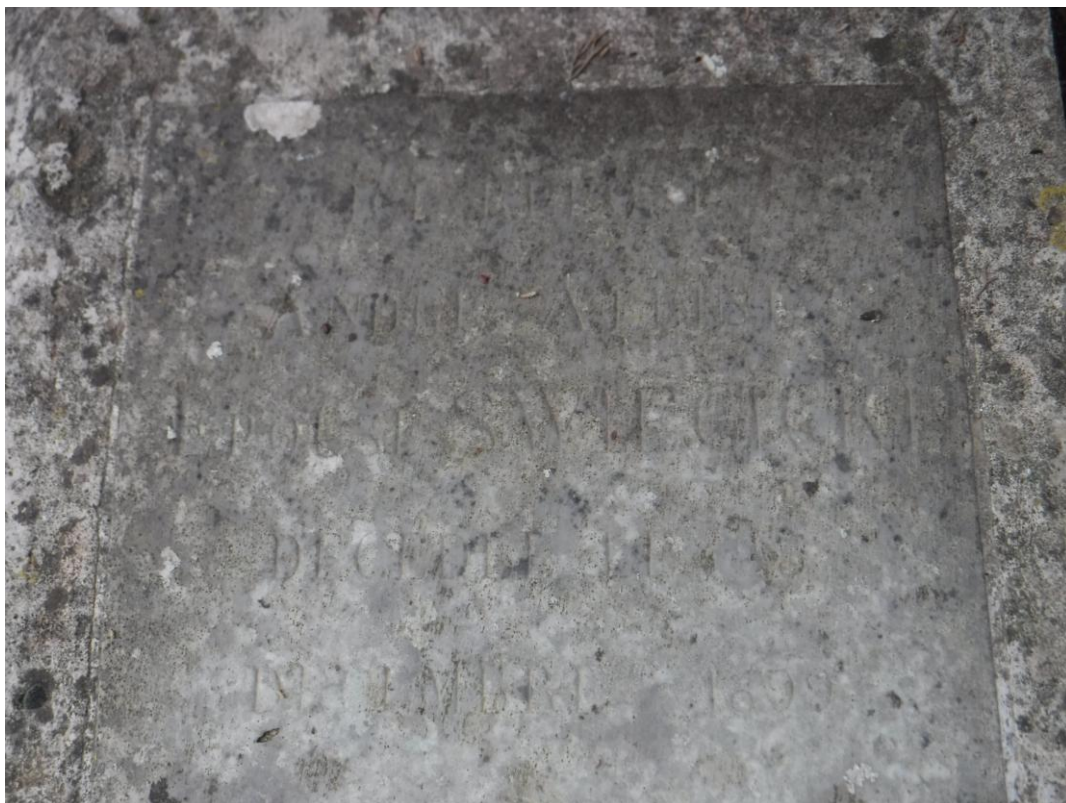
Dokumentacja fotograficzna obiektu:

Fot. 1,2. Nagrobek Karola Święckiego i jego rodziny na cmentarzu w Cournonterral we Francji. Widok ogólny. Stan na kwiecień 2023 roku.

Fot. 3. Nagrobek Karola Święckiego i jego rodziny na cmentarzu w Cournonterral we Francji. Zbliżenie na stele-aediculę z inskrypcjami. Stan na kwiecień 2023 roku.

Fot. 4.5. Nagrobek Karola Święckiego i jego rodziny na cmentarzu w Cournonterral we Francji. Zbliżenie na inskrypcje na płycie nagrobnej. Stan na kwiecień 2023 roku.

Fot. 6. Nagrobek Karola Święckiego i jego rodziny na cmentarzu w Cournonterral we Francji. Zbliżenie na zdeformowany fragment ogrodzenia. Stan na kwiecień 2023 roku.

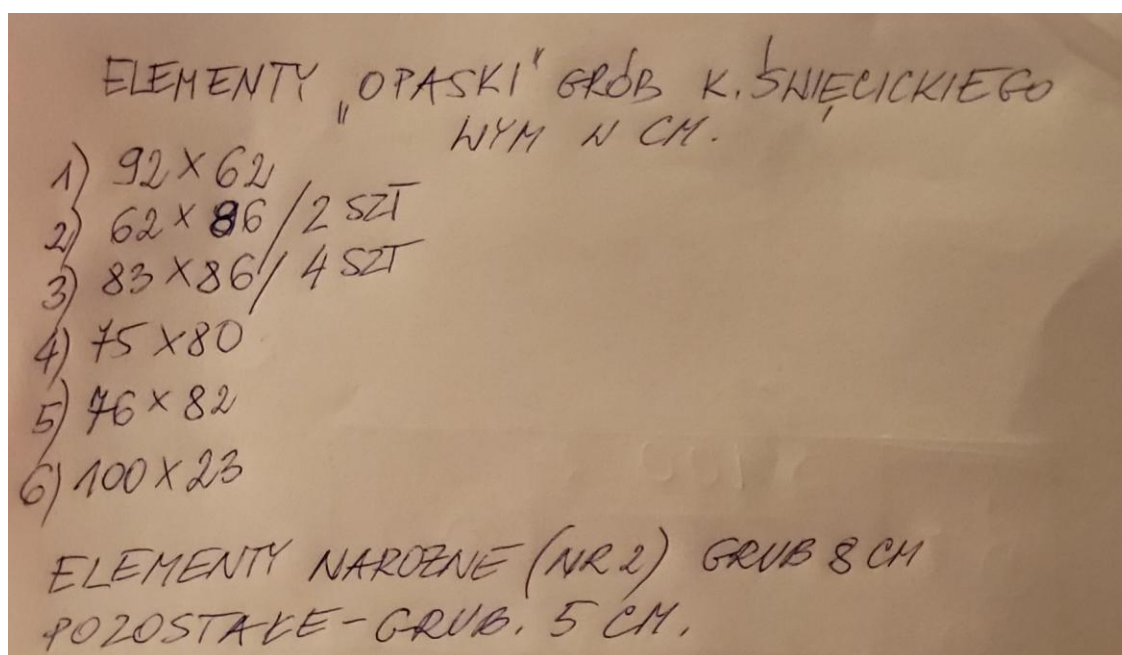
Fot. 7. Nagrobek Karola Święckiego i jego rodziny na cmentarzu w Cournonterral we Francji. Zbliżenie na pękającą wtórną warstwę betonu. Stan na kwiecień 2023 roku.

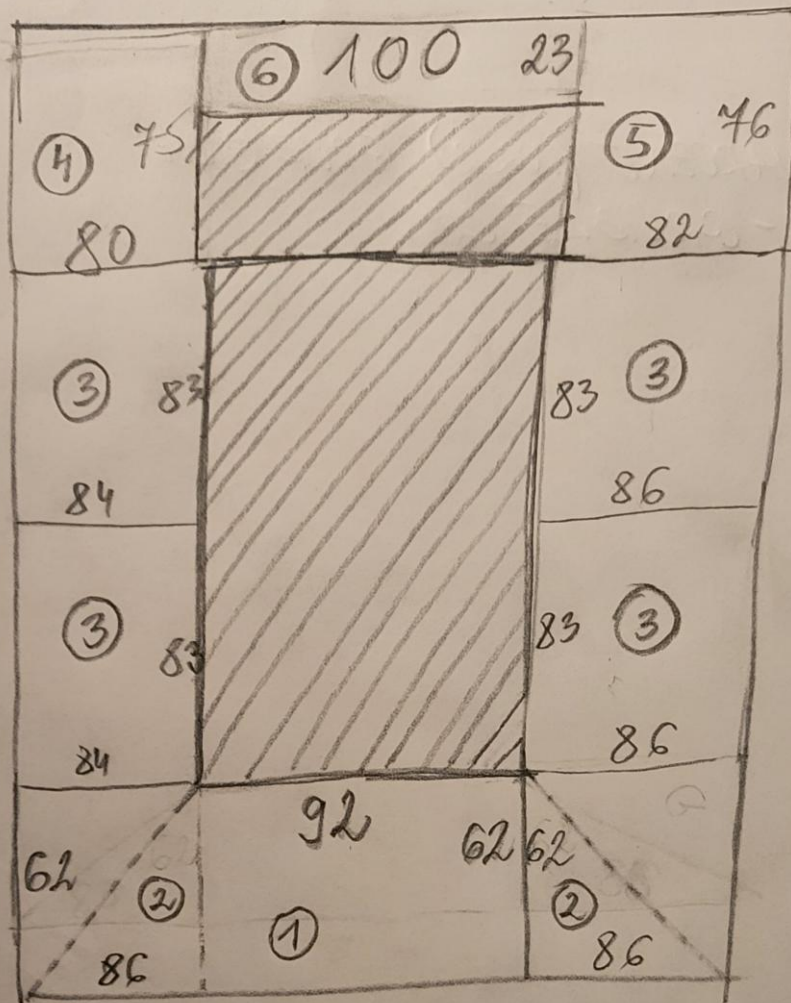
Fot. 8,9. Nagrobek Karola Święckiego i jego rodziny na cmentarzu w Cournonterral we Francji. Zbliżenie na pękającą wtórną warstwę betonu. Stan na kwiecień 2023 roku.

Fot. 10. Próbką lokalnego surowca - wapienia zbitego, jako maateriał do wykonania okładziny.

Il. 1. Wymiarowanie elementów kamiennej okładziny

SCHEMAT ELEMENTÓW
KAMIENNYM "OPASKI"
WOKÓŁ GROBU K. ŚNIECICKIEGO

II. 2. Schemat ułożenia elementów kamiennej okładziny.

Nom ou dénomination sociale, statut et forme juridique, adresse, téléphone, adresse électronique, N° TVA et N° RCS ou RM.

Devis/Offre de prix n° 11

TAILLE de PIERRE
Jenny PETER
06 33 19 63 60
jenny.kat.peter@gmail.com
4, impasse Bel Air - 34230 TRESSAN
Siret: 898 960 802 000 12
TVA : FR51 898 960 802

Nom et adresse du client

Jakub Kurkiewicz
4, impasse de la Mécanique
37460 Montresor

Le : 3/03/2024 Durée de validité du devis : 3 mois

Délai : selon stock/livraison carneté Modalités de paiement : 30% d'acompte
70% à la livraison

Adresse de livraison ou d'exécution de la prestation :

Modalités de livraison ou d'exécution du contrat :

EXACOMPTA 13146E

Désignation	Quantité	Prix unitaire H.T.	Total H.T.
Dallage pour tombe • Fourniture, taille de dallage en Florista, pierre gris-brun, dimensions selon croquis joint en 5cm d'épaisseur (8m pour 2 pièces) environ 6m ² Finition ponée			950,-
• Fourniture traitement hydrofuge 5l			180,-
• Transport au chantier de Courmoulevat			200,-

«BON POUR ACCEPTATION»

SIGNATURE

MONTANT TOTAL H.T.

1330,-

DATE : _____

MONTANT T.V.A. Tx 20%

266,-

MONTANT TOTAL T.T.C.

1596,-

Garantie(s) éventuelle(s) et modalités des réclamations : _____

Coordonnées du médiateur de la consommation (Article L616-1 du Code de la Consommation) : _____

Pour les activités soumises à un régime d'autorisation (nom et adresse de l'autorité ayant délivré l'autorisation) : _____

Pour les professions réglementées (titre professionnel et État l'ayant octroyé ainsi que, le cas échéant, nom de l'ordre ou de l'organisme professionnel) : _____

Pour les activités pour lesquelles une assurance professionnelle est obligatoire (nom de l'assurance, coordonnées de l'assureur ou du garant et couverture géographique du contrat ou de la garantie) : _____

II. 3. Propozycja wykonania kamieni okładziny przez lokalny zakład kamieniarski.

Proponowane postępowanie konserwatorskie , I-szy etap prac:

1. Wykonanie dokumentacji stanu zachowania, fotograficznej, opisowej. Kontynuacja prac dokumentacyjnych do momentu zakończenia konserwacji obiektu.
2. Przeprowadzenie dezynfekcji kamienia metodą pędzlowania z zastosowaniem preparatów Grünbelag-Entferner oraz Adolit M flüssig firmy Remmers. Zaproponowane preparaty mają działanie glonobójcze i grzybobójcze.
3. Zdemontowanie metalowego ogrodzenia i przygotowanie do transportu do pracowni w Polsce.
4. Usunięcie wtórnej betonowej wylewki, którą zostały przykryte właściwe kamienie podstawy pomnika i otoczona wapienna tumba grobowa.
5. Ocena stanu zachowania wapiennej podstawy płytowej oraz wykonanie sondażu przy podstawie w celu zbadania stanu zachowania fundamentu. Przedstawienie opinii konserwatorskiej i komisyjne przedyskutowanie kontynuacji prac przy podstawie.
6. Usunięcie luźnych nawarstwień biologicznych metodami mechanicznymi, (szpachle, szczotki), wspomaganymi wodą pod ciśnieniem.
7. Usunięcie zbitych nawarstwień biologicznych metodami mechanicznymi, (szpachle, szczotki, para wodna pod ciśnieniem) i chemicznymi (10% wodny roztwór podchlorynu wapniowego).
8. Usunięcie ciemnych nawarstwień gipsowo-kalcytowych, które występują często w postaci bardzo grubych naskorupień, środkami chemicznymi, (roztwory wodorowęglanu amonu i EDTA nakładane w kompresach z celulozy). Konieczne jest wpiery wykonanie przynajmniej kilku prób, aby w ten sposób dobrać najbardziej efektywną metodę i najmniej szkodliwą dla kamiennego surowca.
9. Doczyszczanie ciemnych, wyjątkowo opornych nawarstwień, oraz nawarstwień w trudno dostępnych miejscach, metodą ścierno-strumieniową przy użyciu bardzo drobnego ścierniwa, a także ręcznie poprzez szlifowanie drobnymi kawałkami korundu.
10. W miejscach gdzie zastosowano metody chemiczne wykonanie odsolenia kamieni metodą migracji soli rozpuszczalnych w wodzie do rozszerzonego środowiska z zastosowaniem kompresów wody destylowanej i pulpy celulozowej.
11. Uzupełnienie największych ubytków w elementach kamiennych, flekami z kamienia naturalnego o charakterystyce zbliżonej do materiału pierwotnego. Montaż kamiennych fleków z użyciem klejów mineralnych, (np. mineralna zaprawa klejowa Marmorkleber, firmy *Remmers*). Ewentualne wykonanie wzmocnienia dodatkowymi konstrukcjami (stal nierdzewna, włókno szklane).

12. Uzupelnienie pozostalych, drobnych ubytkow kamieni odpowiednio dobranymi masami mineralnymi opartymi na spoiwach powietrznych i hydraulicznych (wapno dolowane, biały cement portlandzki) i odpowiednich wypełniaczy (mączka wapienna, drobnoziarnisty piasek kwarcowy, pigmenty mineralne). W przypadku bardziej rozleglych uzupełnień, jak również miejsc wystajacych poza powierzchnie kamienia, należy najpierw wykonać rodzaj zbrojenia z cienkiego drutu ze stali nierdzewnej, wklejonego przy uzyciu żywicy epoksydowej Akepox 5010, firma *Akemi*, Niemcy.
13. Wypełnienie spoin pomiedzy poszczególnymi blokami kamienia. Charakter zastosowanej zaprawy oraz sposób jej obróbki należy dostosować do zachowanych pierwotnych. (cementowo-wapienne zaprawy mineralne z wapienno - kwarcowym wypełniaczem).
14. Kolorystyczne scalenie rekonstrukcji i uzupełnień (zawiesina suchych pigmentów w spoiwie krzemianowym, np. Keim-Fixativ, firmy *Keim*, Niemcy).
15. Komisyjne przedystyktowanie, a następnie ewentualne uczytelnienie kolorystyczne inskrypcji na steli-aediculii oraz na płycie nagrobnej (np. srebrzysto-szara farba Metallic 815, firmy *RoyalTalens*, Holandia, srebrno-szara farba Acryl Dore, firmy *Tourde*, Francja).
16. Ostateczne zabezpieczenie wszystkich el. kamiennych biocydami (BFA, firmy *Remmers*, Niemcy, Lichenicida, Aseptina M, firma *Bresciani*, Włochy).
17. Hydrofobizacja kamiennych elementow preparatem opartym na silanach, np. Funcosil SL firmy *Remmers*, Niemcy, poprzez kilkukrotne nałożenie pędzlem w przypadku powierzchni płaskich i metoda natryskowa w przypadku ornamentow.

Proponowane postępowanie konserwatorskie , II etap prac:

1. Transport metalowego ogrodzenia do specjalistycznej pracowni, a następnie wykonanie następujacych czynności:
 - oczyszczenie powierzchni i usunięcie łuszczacych się farb oraz produktow korozji metoda ścierno - strumieniowa z odpowiednio dobranym ścierniwem i ciśnieniem, szczotki druciane.
 - zastąpienie (odcięcie) kilkunasto-centymetrowych prętow, które służą do montażu ogrodzenia w kamieniach podstawy, prętami ze stali nierdzewnej, przymocowanymi technika spawania łukowego, bądź gazowego.
 - wstępne zabezpieczenie powierzchni ogrodzenia dwoma warstwami farby podkładowej (farba podkładowa, firmy *Edi Schmied*, Niemcy). Bieże się też pod uwagę zamiast farby podkładowej uzycie techniki cynkowania ogiowego.
 - zabezpieczenie powierzchni metalu dekoracyjną powłoką (np. farba zabezpieczająco-dekoracyjna, grafitowa, na bazie żywicy alkidowej, firmy *Edi Schmied*, Niemcy). Bieże się też pod uwagę uzycie techniki malowania proszkowego (np. termoutrwaldzalna farba poliestrowa).
2. Zamówienie nowych elementow okładziny wapiennej z kamienia naturalnego - wapienia zbitego, o nazwie zwyczajowej *Floresta*, w kolorze jasno beżowym. Podział pola i

wymiarowanie płyt, będzie zgodnie z załączonym projektem kamieniarskim, (il.1,2).
Proponuje się, aby kolorystycznie płyty były nieznacznie ciemniejsze niż reszta pomnika, jak np. widoczna próbka na fotografii nr 10

3. Ocena stanu zachowania wapiennej obramówki płytowej, a następnie uzupełnienie największych ubytków flekami z kamienia naturalnego o charakterystyce zbliżonej do materiału pierwotnego. Montaż kamiennych fleków z użyciem klejów mineralnych, (np. mineralna zaprawa klejowa Marmorkleber, firmy *Remmers*).
4. Wykonanie "wylewki" wyrównującej na podstawie pomnika, która będzie stanowiła postawę przed montażem kamiennej okładziny. Jednocześnie zostany ustalony delikatny spadek od płyty nakrywającej do zewnętrznej krawędzi podstawy.
5. Montaż na odpowiedni przygotowanej podstawie, nowych płyt wapiennych, które będą stanowiły wkończenie podstawy pomnika, z użyciem klejów mineralnych, (np. mineralna zaprawa klejowa Marmorkleber, firmy *Remmers*, mineralno-żelowa zaprawa klejąca Geoflex biały, firmy *Atlas*, Polska).
6. Wypełnienie spoin pomiędzy poszczególnymi płytami okładziny oraz pomiędzy okładziną i elementami nagrobka. Charakter zastosowanej zaprawy oraz sposób jej obróbki należy dostosować do elementów kamiennych. (cementowo-wapienne zaprawy mineralne z kwarcowym wypełniaczem).
7. Wykonanie otworów montażowych w kamiennej okładzinie i podstawie pomnika, potrzebnych do montażu metalowego ogrodzenia.
8. Ponowny montaż metalowego ogrodzenia w kamieniach pomnika z użyciem klejów mineralnych, (np. mineralna zaprawa klejowa Marmorkleber, firmy *Remmers*).
9. Kolorystyczne scalenie rekonstrukcji i uzupełnień (zawiesina suchych pigmentów w spoiwie krzemianowym, np. Keim-Fixativ, firmy Keim, Niemcy).
10. Ostateczne zabezpieczenie wszystkich elementów kamiennych biocydami (BFA, firmy Remmers, Niemcy, Lichenicida, Aseptina M, firma Bresciani, Włochy).
11. Hydrofobizacja kamiennej okładziny preparatem opartym na silanach, np. Funcosil SL firmy Remmers, Niemcy, poprzez kilkukrotne nałożenie pędzlem, albo metodą natryskową.
12. Wykonanie końcowej dokumentacji konserwatorskiej.

Program prac przygotował: mgr Jakub Kurkiewicz

